

Залаты цягнік

Калі вы ў дзевяностыя гады дваццатага стагоддзя ні разу не ездзілі ў Польшчу цягніком, які ў народзе з захапленнем называлі „спіртавоз”, то ніколі не зможаце належным чынам адзначыць кемлівасць кантрабандыстаў. Хіба толькі паверыце таму, што я напішу.

Як толькі адкрылася крама бязпошліннага гандлю алкаголем на гродзенскім вакзале, увесь запас алкаголю, які гаспадар крамы меркаваў прадаць цягам месяца, раскупілі за дваццаць пяць хвілін і восем секунд. Прайшлі гады, пакуль мытныя службы Польшчы зразумелі, як яго перавозілі праз мяжу гродзенскія хлопцы. І то, гэта адбылося выпадкова. З-за тэхнічных непаладак цягніка. Але пра гэта трошкі пазней.

Цягнік тады хадзіў з Гродна ў Беласток. Кантрабандысты праходзілі беларускую мытню, куплялі алкаголю ў „паміжмытнай” краме столькі, колькі яго там было, і цягнулі яго ў цягнік. Там яны адкручвалі ўсё, што адкручвалася, здымалі абшыўку, разбіралі столь, выкручвалі сядушкі, і ўсе пустоты, прадугледжаныя канструктарамі вагонаў для нейкіх, незразумелых звычайнаму чалавеку мэтаў, запаўнялі бутэлькамі з прыгожымі этыкеткамі. Квіткі куплялі толькі да Кузніцы. У мэ-

тах канспірацыі. Прайшоўшы польскі мытны кантроль, кантрабандысты выходзілі з цягніка, набывалі на кузніцкім вакзале квітку ў Беласток, сядалі разам з польскімі пасажырамі зноў у гэты цягнік і па дарозе выцягвалі свой тавар. Большая частка гарэлкі прадавалася на месцы, у цягніку. Многія жыхары Саколкі і іншых вёсак толькі дзеля гэтага і заходзілі ў вагоны. Выпаўзалі адтуль ужо вясёлыя, з чырвонымі мордамі, падтрымліваючы адзін аднаго пад рукі. А польская паліцыя правярала ў пасажыраў з усходу торбы і ламала галаву, адкуль бярэцца гарэлка. І ніколі не здагадалася б, каб не адзін выпадак.

Было гэта неяк летам. Гарачыня невыносная. Кантрабандысты прайшлі кантроль беларускай мытні і, падышоўшы да любімай крамы, былі прыемна ўражаныя. Гаспадар „дуці-фры” нарэшце зразумеў, што гарэлкі купяць колькі будзе, і на гэты раз патроіў свае запасы. Хлопцы накуплялі яе столькі, што ледзьве дацягнулі да цягніка. Пахаваўшы яе там, вырашылі адзначыць кілішкам-другім інтэлект гаспадара крамы.

— Вып’ем за здароў’е гэтага чалавека, які паставіў краму з гарэлкай паміж беларускай і польскай мытнямі, — прапанаваў Яўген. — Гэта ж наш кармілец.

— І паілец, — дадаў, закурваючы цыгарэту, Віцька. — А таксама трэба выпіць за здароўе канструктараў гэтага цягніка. Гэта ж залаты цягнік. Дзякуючы яму зарабляем. Гэта ж тунель з алмазамі, эльдарада, залатыя прыскі, кландайк!

— І за тых, хто гэты маршрут прыдумаў, — падхапілі хорам астатнія. — І за рамонтнікаў, і за стрэлачнікаў, і за рабочых вакзалаў, і за нашых пакупнікоў...

Тосты адляталі як зубы ад кулака. Праз нейкі, даволі хуткі час, з далоняў п’яных кантрабандыстаў пазнікалі маленькія дарожныя кілішкі. Іх замянілі літровыя бутэлькі. Нават кандуктар, што запатрабаваў паказаць квітку, замест іх атрымаў у рукі адкаркаваную літроў-

ку. А як вадкасці ў тым посудзе паменела напалову, ён ужо не патрабаваў доказаў аплаты праезду. Толькі прасіў, каб не курылі. Ды дзе там. За дымам ужо і кандуктара не было бачна.

Шкада, што яго не паслухалі. Не здарылася б тое, што здарылася. Вагон загарэўся. Нічога страшнага. Падгарэў трэшкі, і ўсё. Патушылі хутка. Ніхто ад гэтага не пацярпеў. Але цягнік у Беласток не паехаў. Сумныя хлопцы сядзелі на вакзале ў Кузніцы і, папракаючы адзін другога, назіралі, як іх тавар разам з цягніком накіроўваюць на запасныя пугі, каб праверыць ці не пашкодзіў чаго агонь.

— Бяда, — прастагнаў Яўген. — Гэтыя правяральшчыкі — не мытнікі. Яны вышэйшай адукацыі не маюць. Кансерваторыяў не канчалі. Затое маюць добры нюх, як у сабакі, і інтуіцыю, як у бабкі-шаптухі. Гатовы паспрачацца хоць з кім — знойдуць яны нашу гарэлку.

Гэта была трагедыя. Усе разумелі — не пабачаць яны свайго тавару, як уласнай патыліцы. А як з цягніка сталі далятаць п'яныя песні рамонтнікаў, зусім замаркоціліся. Адна толькі была ўдеха — рамонтнікі пілі за здароў'е кантрабандыстаў.

У той дзень на кузніцкай чыгунцы ніхто не працаваў. Паліцыя збірала работнікаў як грыбы пасля сляпога дажджу. Каго на рэйках знаходзілі, іншых каля пугі. Але большасць пазасыналі ў „залатым цягніку”. Казалі, што гэты цягнік цэлы тыдзень там стаяў без руху. Кіраўніцтва польскай мытні нібыта сваіх супрацоўнікаў туды вадзіла як у музей на экскурсію, каб навучыліся дзе кантрабанду шукаць. А яшчэ казалі, што менавіта пасля гэтага выпадку змянілі маршрут. Больш гэты цягнік у Беласток не пусцілі.